

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องการขับร้องลำตัดพ่อผูกศรีราชา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและกลวิธีการขับร้องลำตัดของคณะลำตัดพ่อผูก ศรีราชา ผลการศึกษาพบว่าคณะลำตัดพ่อผูกศรีราชา ก่อตั้งโดยนายผูก เอกพจน์ ใน พ.ศ. 2486 แม่ประพิมพ์ เอกพจน์ เป็นบุตรของพ่อผูก สืบทอดลำตัดแบบเก่าและดั้งเดิมตามที่ได้รับถ่ายทอดจากบรรพบุรุษในการแสดงลำตัดนั้น ใช้รำมะนา 4 ลูก ฉิ่ง และ คนร้อง ซึ่งบทเพลงที่โดดเด่นที่พ่อผูกได้ประพันธ์ไว้คือ ลำตัดลำตัด ก ไก่-ฮ นกฮูก

จากการวิเคราะห์การขับร้องลำตัด ก ไก่ ถึง ฮ นกฮูกซึ่งนางประพิมพ์ เอกพจน์ ได้รับการถ่ายทอดมาจากนายผูก เอกพจน์ ผู้เป็นบิดาพบว่า มีจำนวนทั้งหมด 3 ช่วง คือช่วงเกริ่นนำ ช่วงเนื้อเพลง และช่วงท้าย โดยในช่วงเกริ่นนำจะไม่มีจังหวะ จะเริ่มเข้าจังหวะในช่วงเนื้อเพลง และช่วงท้าย กลวิธีที่ใช้ในการขับร้องทำนองลำตัดใช้กลุ่มเสียงเดียว การใช้ทางเอื้อน 2 เสียงโดยใช้เสียง 2 พยางค์ ติดกัน และใช้เสียง 3 พยางค์ การตกแต่งทำนองด้วยเสียงเอื้อนต้นประโยค การใช้ลมหายใจตั้งแต่ 7-8 ห้อง และ แบ่งเป็น 4 ห้อง การใช้ลมหายใจ 3 ห้อง การเน้นเสียงในห้องที่ 3 และ 4 ที่ใช้สระเสียงยาว ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสามารถด้านการประพันธ์ทางร้องและกลวิธีการขับร้องซึ่งได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: ลำตัด/พ่อผูกศรีราชา/การขับร้องลำตัด/ลำตัดศรีราชา

Abstract

The study aimed to investigate the history and techniques of the vocal performance for Lamtad By Pohpuk Sri Racha. It revealed that the Pohpuk Sri Racha group was founded by Mr.Puk Akepoj In 1943. Mrs.Prapim Akepoj is Pohpuk's daughter who receives and continues the original style of Lamtad performance from her father.The performance of Lamtad entails four Ramana (a frame drum), Ching (a pair of cymbol) and the vocalists. The master piece of Pohpuk was Lamtad Kor Kai – Hor Nokhook.

According to the analysis of the vocal performance of Kor Kai – Hor Nokhook, it was able to show the quality of the author's performance and vocal techniques. Mrs.Prapim Akepoj had been passed on all the vocal techniques from Mister Puk Akepoj. The vocal parts were consisted of 3 parts: introduction, the lyric and the ending on the introduction's part. In the introduction, there was no rhythmic accompaniment. The techniques used for vocal performances were employed only for a group of single voice by drawing out a note by using 2 syllables and 3 syllables. The decorations of the melody were done by using the sound "aoey" at the beginning of the sentence. Other techniques included breathing techniques with 7- 8 measures and it was divided into 4 measures as well as 3 measures. The accentuation was normally found in the third and the fourth measure of the sentence.

KEYWORDS: LAMTAD/ POH PUK/ SRI RACHA

* นิสิตระดับมหาบัณฑิต ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางค์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์ ศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, nateetorn-a12_t@hotmail.com

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาดุริยางค์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์ ศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, rosphoasavadi@gmail.com

Received: 12/10/2018 Revised: 26/11/2018 Accepted: 12/12/2018

บทนำ

จังหวัดชลบุรี หรือที่เรียกกันสั้น ๆ ว่า “เมืองชล” เป็นจังหวัดที่อยู่ในภาคตะวันออก จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์พบว่าชุมชนอยู่อาศัยย้อนไปได้ถึงยุคทวารวดี หนังสือวัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดชลบุรี¹ ได้เผยแพร่ไว้ว่าจังหวัดชลบุรีเป็นแหล่งสังฆมทางอารยธรรมและความเจริญรุ่งเรืองในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะการท่องเที่ยว ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต สำหรับคนทั่วไปแล้ว จังหวัดชลบุรีอาจเป็นที่รู้จักในฐานะเมืองท่องเที่ยวที่ใกล้กรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะหาดบางแสน และพัทยา รวมไปถึงอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรีเป็นแหล่งวัฒนธรรมที่สำคัญแห่งหนึ่งที่มีศิลปะการแสดง ดนตรีไทย และดนตรีพื้นบ้านรวมทั้งวัฒนธรรมและประเพณีมากมายที่ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนในปัจจุบัน

วัฒนธรรมพื้นบ้านของจังหวัดชลบุรีที่มีลักษณะร่วมกันหลายประการ เช่น นิทานชาวบ้าน เพลงชาวบ้าน และความเชื่อพื้นบ้านต่าง ๆ มีการนำเรื่องในนิทานมาตั้งเป็นชื่อสถานที่ต่าง ๆ เช่น นิทานเรื่องพระรถเมรีซึ่งเป็นที่มาของโคกพนมดี คลองผาฉาบ มีการนำลักษณะภูมิประเทศหรือลักษณะเฉพาะมาตั้งชื่อสถานที่ เช่น คลองจระเข้สั้น ย่าถ่าน บ้านมอญ (บ้านเก่า) บางละมุง ในด้านเพลงชาวบ้าน เพลงที่ร้องเล่นกันมีทั้งเพลงที่เป็นของถิ่นนี้โดยเฉพาะ และเพลงที่เหมือนกับจังหวัดอื่น ๆ ในภาคกลาง สุภางค์ จันทวานิช² ได้ทำการสำรวจเพลงเฉพาะถิ่นของจังหวัดชลบุรีพบว่า มี 6 ประเภท ได้แก่ เพลงหงส์ เพลงระบำ เพลงเอ๋ย เพลงวง เพลงโซ และเพลงป่า เพลงเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นกลอนเพลงหัวเดียว คือ กลอนที่ลงท้ายด้วยคำที่ประสมสระและสะกดแม่เดียวกัน วิธีย่อเหมือนเพลงฉ่อย ต่างกันในตอนลูกคู่รับเพียงเล็กน้อย ส่วนเพลงที่เหมือนกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง คือ ลำตัด เพลงฉ่อย เพลงเกี่ยวข้าว เพลงร่ำวง

ในบรรดาศิลปะการแสดงของไทยหลากหลายแขนงนั้น “ลำตัด” ถือเป็นการแสดงที่มีเสน่ห์ชวนฟัง เนื่องจากฟังแล้วสนุกครึกครื้นทั้งทำนอง จังหวะ และเนื้อหา ด้วยลีลาการโต้คารมกลอนเชือดเฉือนกันระหว่างหญิงกับชาย มีเนื้อหาสนุกสนาน มีการเล่นคำให้ชวนขบคิดบางครั้งออกไปทางสองแง่สองง่าม บวกกับเสียงกลองร่ำมะนาที่ปลุกเร้าอารมณ์ สร้างความบันเทิงเร้าใจให้กับผู้ชม

ในจังหวัดชลบุรีมีคณะลำตัด 2 คณะ ดังปรากฏข้อมูลคณะลำตัดที่ได้รับการบันทึกไว้โดยคณะกรรมการประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542³ คือ คณะนายผูก ศรีราชา และคณะหนองเหียง พนสนิม ซึ่งมักจะมีผู้หาไปเล่นในงานประจำปีของวัด อำเภอ จังหวัด งานทอดกฐิน งานประเพณีสงกรานต์ งานขึ้นบ้านใหม่ ในการบันทึกข้อมูลของคณะกรรมการประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542 บันทึกข้อมูลเบื้องต้นไว้เฉพาะด้านที่เกี่ยวกับประวัติของคณะลำตัดโดยสังเขปเท่านั้น ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับทำนองและวิธีการเล่นลำตัดรวมทั้งความเชื่อยังไม่ได้มีการศึกษาไว้ของทั้ง 2 คณะนี้

คณะลำตัดเมืองชลบุรีเป็นคณะลำตัดที่มีความเป็นมาเก่าแก่กว่าคณะลำตัดอื่น ๆ ในภาคตะวันออก และเป็นครูที่ถ่ายทอดไปสู่คณะลำตัดในพื้นที่ใกล้เคียงด้วย อภิรักษ์ เกษมผลกุล (2558) ได้อธิบายในหนังสือก้านลครูก้านคุณว่า คณะลำตัดก้านสำเร็จ จังหวัดระยองได้ศึกษาเล่าเรียนจากครูสง่าเดโชจากอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ซึ่งมักฝึกหัดกันที่บ้านครูไสว ตำบลชากพง อำเภอแกลง จังหวัดระยอง คณะของครูสง่าเดโชได้รับความนิยมมาก มีผู้จัดหาไปแสดงตามที่ต่าง ๆ เช่น ในจังหวัดปทุมธานี กรุงเทพมหานคร พระนครศรีอยุธยาด้วย ซึ่งปัจจุบันยังไม่สามารถสืบหาข้อมูลคณะครูสง่าเดโชได้ อย่างไรก็ตามในระยะเวลาที่ร่วมสมัยกันนั้นมีลำตัดจากกรุงเทพมหานคร ย้ายมาอาศัยอยู่ที่อำเภอศรีราชา เมืองชลบุรี คือลำตัดคณะพ่อผูกซึ่งเดิมอาศัยอยู่บริเวณศาลเจ้าพ่อเสือในกรุงเทพมหานคร

ลำตัดคณะพ่อผูก ศรีราชา (นายผูก) ก่อตั้งขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นลำตัดคณะหนึ่งที่อยู่ในอำเภอศรีราชา มีอายุเป็นระยะเวลานานกว่า 70 ปี และมีชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วภาคตะวันออก ฝีมือการแสดงหน้าเวที เป็นที่ยอมรับในระดับประเทศ หนังสือพิมพ์ศรีราชา⁴ ได้เผยแพร่ประวัติของนายผูก เอกพจน์ ผู้ก่อตั้งคณะลำตัดไว้ว่านายผูก เอกพจน์หรือพ่อผูกเป็นศิลปินดีเด่นและผู้มีผลงานดีเด่นทางด้าน ศิลปะการแสดง ด้านการแสดงพื้นบ้าน (ลำตัด) ปี พ.ศ. 2535 โดยกระทรวงวัฒนธรรม ท่านเกิดราว พ.ศ. 2460 เป็นบุตรของนายพันธ์

1. กรมศิลปากร, หนังสือวัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดชลบุรี เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2552 (กรุงเทพมหานคร: องค์การคำของคุรุสภา, 2544)
2. สุภางค์ จันทวานิช, “สภาพสังคม - วัฒนธรรมของพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก, รายงานผลการศึกษา” (โครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อการจัดการศึกษาในบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี, 2529), 83.
3. กรมศิลปากร, หนังสือวัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดชลบุรี เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2552 (กรุงเทพมหานคร: องค์การคำของคุรุสภา, 2544), 70.
4. หนังสือพิมพ์ศรีราชา, 16 พฤศจิกายน 2554, 5.

เอกพจน์ นางเคลือบ เอกพจน์ พ่อเพลงแม่เพลงฉ่อย นายผูกเริ่มเล่นลำตัดมาตั้งแต่เป็นวัยรุ่นและได้รับการสืบทอดมาจากบิดาและมารดา ภรรยาของนายผูกชื่อนางชลอ เอกพจน์ มีบุตรทั้งหมด 2 คน ประมาณ พ.ศ. 2520 พ่อผูกถึงแก่กรรมลงแต่ท่านยังได้ถ่ายทอดกลวิธีในการขับร้องลำตัดไว้ให้ลูกสาวของท่านคือ นางประพิมพ์ เอกพจน์ ซึ่งเป็นผู้สืบสานตำนานของลำตัดพ่อผูก มาจนถึงปัจจุบัน

คณะลำตัดพ่อผูก ศรีราชาเป็นคณะลำตัดที่การเล่นลำตัดแบบเก่าและดั้งเดิมตามที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ และเป็นคณะที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวทางด้าน การขับร้องลำตัด บทกลอนที่มีความเป็นเอกลักษณ์ โดยอยู่ในความดูแลของแม่ประพิมพ์ เอกพจน์ ในการแสดงลำตัดนั้น ใช้ระฆังนา 4 ลูก ฉิ่ง และ คนร้อง ด้วยเหตุดังที่ได้กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล และศึกษาระเบียบแบบแผน ตลอดจนกลวิธีการถ่ายทอดอารมณ์ หลักในการขับร้อง และกลวิธีการขับร้องต่าง ๆ ของคณะลำตัดพ่อผูกศรีราชา เพื่อเป็นการอนุรักษ์รูปแบบการร้องลำตัดที่เป็นสมบัติอันทรงคุณค่าของชาติให้ดำรงอยู่สืบไป

1.2 วัตถุประสงค์

- 1.2.1 เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของคณะลำตัดพ่อผูกศรีราชา
- 1.2.2 เพื่อศึกษากลวิธีการขับร้องลำตัดของคณะลำตัดพ่อผูกศรีราชา

1.3 วิธีดำเนินงานวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การขับร้องลำตัดพ่อผูกศรีราชา” ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา จากการสัมภาษณ์แม่ประพิมพ์ เอกพจน์และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารตำราและวิจัยต่าง ๆ และใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากสื่อวีดิโอ คลิปเสียงและรูปภาพ ในประเด็นต่อไปนี้

- 1.3.1 ศึกษารวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้
 - ขั้นตอนก่อนการถ่ายทอด (พิธีกรรม การฝากตัวเป็นศิษย์)
 - การถ่ายทอดการขับร้องลำตัดตามแนวทางของพ่อผูก
 - ลำดับเพลงที่ใช้ในการเล่นลำตัดและทำนองที่ใช้ในการเล่น
- 1.3.2 จัดบันทึกข้อมูล และค้นคว้าจากสื่อบันทึกเสียง ภาพถ่าย และวีดิโอ
- 1.3.3 ไขว้วิเคราะห์ข้อมูล
 - ลักษณะเฉพาะการแสดงลำตัดที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของคณะลำตัดพ่อผูกศรีราชา
 - กลวิธี และ แบบแผนในการขับร้องที่พบของคณะลำตัดพ่อผูก ศรีราชา
- 1.3.4 รายงานผลการวิจัยและสรุปเสนอแนะ จัดพิมพ์รายงานฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

ผู้ก่อตั้งลำตัดคณะพ่อผูก คือ นายผูก เอกพจน์ เกิดประมาณ พ.ศ.2460 เป็นบุตรของพ่อพันธ์ เอกพจน์ แม่เคลือบ เอกพจน์ พ่อเพลงแม่เพลงฉ่อย นายผูกเล่นลำตัดมาตั้งแต่เป็นหนุ่มและได้สมรสกับนางชลอ เอกพจน์ มีบุตร 2 คน คือ

1. นางประพิมพ์ เอกพจน์ ปัจจุบันยังรับงานและเล่นลำตัด
2. นายชุมพล เอกพจน์ (เสียชีวิตแล้ว)

พ่อผูกเสียชีวิตเมื่อประมาณ พ.ศ. 2520 ในปัจจุบันแม่ประพิมพ์ เอกพจน์บุตรสาวของพ่อผูกยังสืบทอดตำนานของลำตัดคณะพ่อผูกมาจนทุกวันนี้ ภูมิลำเนาเดิมเป็นคนกรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ. 2485 ได้อพยพครอบครัวหนีน้ำท่วมใหญ่จากกรุงเทพฯ มาตั้งรกรากที่อำเภอศรีราชาประกอบอาชีพทำไร่ บริเวณวัดนาพรวัวเก่า ตำบลสุรศักดิ์ ในสมัยนั้นมีพ่อเพลง แม่เพลงลำตัดมาด้วยคือ พ่อประยูร ภูมิดิษฐ์ และ แม่จรรยา บุญยทัต แต่ทั้งสองท่านกลัวไข้ป่าจึงย้ายกลับกรุงเทพมหานคร ดังปรากฏหลักฐานในหนังสือพิมพ์ศรีราชา วันที่ 16 พฤศจิกายน 2554 ดังนี้

สมัยนั้นศรีราชาเป็นป่าชุก และเต็มไปด้วยไข้ป่าพ่อประยูรและแม่จรรยา มิตรสหายของพ่อผูกกลัวไข้ป่า จึงย้ายกลับไปอยู่กรุงเทพฯ ซึ่งต่อมาทั้ง 2 ท่านเป็นลำตัดคณะดังของกรุงเทพมหานคร ส่วนพ่อผูกตัดสินใจตั้งรกรากอยู่ศรีราชาตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาต่อมาพ่อผูก

เลิกทำไร่และย้ายเข้ามาอยู่ในตลาดศรีราชา เข้าทำงานอยู่ที่โรงเลื่อยศรีราชา เป็นคนงานโยนไม้ขึ้นรถไฟ แต่ยังรับเล่นลำตัดและลิเกด้วย สมัยก่อนลำตัดเป็นอาชีพที่เลี้ยงตัวได้ มีงานเล่นประจำ งานวัดก็จัดกันหลายแห่งตลอดทั้งปี (อดีตคดี ศิรนนท์, อ้างถึงใน, หนังสือพิมพ์ศรีราชา, 16 พฤศจิกายน 2554)

ในอดีตลำตัดคณะพ่อผูกได้รับความนิยมมากและจัดแสดงครั้งละ 10 วัน ต่างกับการแสดงลำตัดในยุคปัจจุบัน ทั้งนี้คณะพ่อผูกได้รับเชิญให้แสดงในงานสำคัญประจำปี ดังปรากฏในบันทึกไว้ดังนี้

- งานประจำปีจังหวัดชลบุรี หรือ งานนมัสการพระพุทธสิหิงค์และงานกาชาด
- งานปิดทองหลวงพ่อบ๊อ อำเภอสัตหีบ
- งานประจำปีวัดบึงบวรสถิต อำเภอบ้านบึง

ภาพที่ 1 ผู้คนกำลังรชมลำตัดพ่อผูกศรีราชา งานสารทเดือนสิบ จังหวัดนครศรีธรรมราช
ที่มาภาพ : แม่ประพิมพ์ เอกพจน์

นายชุมพล เอกพจน์ บุตรชายคนที่สองของพ่อผูกเล่าถึงประวัติบรรพบุรุษซึ่งประกอบอาชีพเป็นพ่อเพลงและแม่เพลงมาแต่เดิมในหนังสือวัฒนธรรมดนตรีและเพลงพื้นเมืองภาคกลาง เขียนโดยภัทรวดี ภูษฎาภิรมย์ว่า

คุณย่าเป็นเพลงฉ่อย ชื่อเคลือบ (2425 - 2480) เป็นคนกรุงเทพมหานคร เล่นเพลงมาตั้งแต่สมัยยังไม่มีไมโครโฟน ว่าเพลงทุกอย่างได้หมด อาศัยอยู่ในเรือ ปู่คือนายผัน หนองงาม เป็นพ่อเพลงเพลงฉ่อยอยู่ที่ปราจีนบุรี มีคนหาย่าไปเล่นที่ปราจีนเลยเจอกัน

สมัยรัชกาลที่ 6 รัชกาลที่ 7 ลำตัดเฟื่องฟูมากเงินดีกว่าลิเก สมัยก่อนมีประชัน ทุกงานแล้วแต่เจ้าภาพ ชนะได้หลายเงิน สมัยทองละ 200 - 300 บาท รับงาน 2,000 - 2,500 บาท ลูกคู่คนละ 150 บาท รวมทั้งคนร้อง นักดนตรี มีทั้งหมด 10 คน พอยุคพ่อจั่นบก (ย้ายบ้านมาปลูกบนพื้นดิน - ผู้เขียน) มีฐานะดี⁵

5. ภัทรวดี ภูษฎาภิรมย์, วัฒนธรรมดนตรีและเพลงพื้นเมืองภาคกลาง (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552), 88.

ภาพที่ 2 การแสดงลำตัดคณะนายผูก ศรีราชา ในสมัยโบราณ
ที่มาภาพ : แม่ประพิศ เป้าสวัสดิ์

ภาพที่ 3 การแสดงลำตัดคณะนายผูก ศรีราชา ในสมัยโบราณ
ที่มาภาพ : แม่ประพิศ เป้าสวัสดิ์

การแสดงลำตัดของคณะพ่อกษัตริราช นอกจากการร้องแบบปกติแล้ว ยังมีเพลงพิเศษมากมายซึ่งได้ประพันธ์ขึ้นมาใหม่โดยนายผูกเอกพจน์ ผู้ก่อตั้งลำตัดพ่อกษัตริราช และบทเพลงที่มีเอกลักษณ์และกลวิธีพิเศษที่เป็นจุดเด่นของคณะก็คือ “ลำตัด ก ไก่ ถึง ฮ นกฮูก”

ลำตัด ก ไก่ ถึง ฮ นกฮูก นั้น พ่อกษัตริราชได้นำความงามของอักษรไทยทั้งหมด 44 ตัว มาประพันธ์คำร้องของลำตัดให้มีความงดงามตามลักษณะของอักษรไทย และได้เพิ่มเติมกลวิธีการร้องลำตัดให้น่าสนใจขึ้นด้วยการใช้เทคนิคการพูดสอดแทรกเข้าไปให้คำนั้นมีคำสองแง่สองง่ามบ้าง แต่ไม่มีคำหยาบคายในบทร้อง มีการสลับการร้องกันระหว่างชายและหญิง และเป็นหนึ่งบทเพลงที่สร้างความภูมิใจแก่คณะลำตัดพ่อกษัตริราช

กลวิธีการขับร้องลำตัดของคณะพ่อกษัตริราช

จากการศึกษาระเบียบแบบแผนและหลักในการขับร้องของลำตัดคณะพ่อกษัตริราช พบว่า มีการใช้โหมโรงรำมะนาทั้งหมด 12 ภาษา มีการใช้กลวิธีในการขับร้องลำตัดชุด ก ไก่ ถึง ฮ นกฮูก ทั้งหมด 8 กลวิธี สามารถแบ่งออกบรรยายประเด็นได้ดังนี้ การแบ่งลมหายใจ มีการใช้ลมหายใจ 2 แบบหลัก ๆ คือ การแบ่งลมหายใจ 2 ครั้งใน 1 บรรทัด และการหายใจยาวทั้งบรรทัด การแบ่งประโยคโดยใช้ลักษณะของกลอนในการแบ่งโดยกลอนที่พบมากที่สุดในการขับร้อง ลำตัด ก ไก่ ถึง ฮ นกฮูก คือ กลอนเสี้ยว การใช้กลวิธีการเน้นคำร้องโดยจะเน้นในคำร้องที่เป็นคำ

กริยาในประโยคและใช้ความสามารถในการแสดงว่ากำลังทำอะไรออกมาพร้อมการเน้นเสียงเน้นคำร้องให้ผู้ชมเข้าใจมากยิ่งขึ้นในการแสดง การใช้คำสองแง่สองง่าม เพื่อไม่ให้บทร้องมีความหยาบคาย ในการร้องสองแง่สองง่ามนักร้องลำตัดจะต้องใช้ความสามารถในการแสดงออกมาด้วย เพื่อเพิ่มอรรถรสในการแสดง ทำให้ผู้ชมไม่เบื่อ และเกิดอารมณ์สนุกสนานร่วมด้วย พบการแบ่งลมหายใจเพื่อให้คำร้องขาดหาย เพื่อไม่ให้เกิดความสะดุดในการร้องลำตัด พบกลวิธีการบรรจุคำร้องโดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ไม่มีคำร้องที่หยาบคาย และใช้โน้ตที่เหมือนกันเกือบทุกบรรทัด เนื่องจากลำตัดเป็นเพลงประเภทกลอนหัวเดียว และไม่มีการเปลี่ยนเสียง แต่ผู้แสดงจะต้องมีความจำที่ดี และมีปฏิภาณในการด้นกลอนเมื่อถึงสถานการณ์ที่ต้องด้นเพลงสด ๆ บนเวที พบการใช้เสียงเอื้อน ในช่วงต้น และช่วงท้าย จะไม่พบเสียงเอื้อนในเนื้อร้องของลำตัด ในการเอื้อนของการขับร้องลำตัดจะแตกต่างไปจากการเอื้อนของเพลงไทยเดิม ซึ่งการร้องลำตัดจะเน้นความสนุกสนาน จึงไม่มีการแบ่งเป็นสามเสียงแบบเพลงไทยเดิม แต่จะเป็นการร้องเป็นโน้ต ตัวเดียว ตามเสียงของตัวโน้ต

ข้อเสนอแนะ

ลำตัดพ่อผูกศรีราชาเป็นคณะลำตัดคณะที่มีชื่อเสียงในจังหวัดชลบุรี และยังคงมีประวัติศาสตร์แต่เดิมก่อนการตั้งคณะที่ควรทำการศึกษาคือ การย้ายมาอยู่ศรีราชาด้วยกันในครั้งนั้นมีพ่อผูก พ่อประยูร แม่จรรยา ซึ่งล้วนแต่เป็นครูลำตัดที่มีชื่อเสียง ซึ่งแม่จรรยา บุญยทัต เป็นครูที่มีชื่อเสียงและยังมีคณะลำตัดที่เคยมีชื่อเสียง และท่านยังมักมีวิธีที่น่าสนใจต่าง ๆ รวมทั้งลำตัดออกภาษา 12 ภาษา และ ทั้งนี้ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้ผู้สนใจเก็บรวบรวมผลงานและศึกษาการขับร้องลำตัดของคณะแม่จรรยา บุญยทัต เพื่อประโยชน์ในภายภาคหน้า

รายการอ้างอิง

- ภัทรวดี ภูษณาภิรมย์. *วัฒนธรรมดนตรีและเพลงพื้นเมืองภาคกลาง*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.
- มนตรี ตราโมท. *การละเล่นของไทย*. กรุงเทพมหานคร: มติชน, 2540.
- กาญจนา อินทรสุวรรณ์. *พื้นฐานมานุษยวิทยาควิทยาภาควัฒนธรรม*. เอกสารคำสอนคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2540.
- กรมศิลปากร. *หนังสือวัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดชลบุรี เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2552*. กรุงเทพมหานคร: องค์การคำของครุสภา, 2544.
- สุภางค์ จันทวานิช. *สภาพสังคม - วัฒนธรรมของพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก*. รายงานผลการศึกษา. โครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อการจัดการศึกษาในบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา. 2529.
- ศาสตราจารย์ ดร.บุญกร ปิณฑาสันต์และคณะ. *วัฒนธรรมดนตรีไทยภาคกลาง และภาคอีสานใต้*. รายงานการวิจัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2549.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์และคณะ. *ลิเก*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2539.
- อนนก นาวิกมูล. *เพลงนอกศตวรรษ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, 2550.
- _____. *สารานุกรมเพลงพื้นบ้านภาคกลาง*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิมพ์เนศ, 2528.
- อมรา กล้าเจริญ. *เพลงและการละเล่นพื้นบ้าน*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2553.
- อลิสรา รามโกมุท. *นาฏสาธิตวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพมหานคร, 2553.
- วัฒน์ บุญจับ. *“จังหวะและทำนองในเพลงฉ่อยและลำตัด”*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- ประพิมพ์ เอกพจน์. สัมภาษณ์โดย นทีธร จุงเลียก, 15 มกราคม 2561.
- _____. สัมภาษณ์โดย นทีธร จุงเลียก, 25 มกราคม 2561.
- หนังสือพิมพ์ศรีราชา. 16 พฤศจิกายน 2554.